

Xurşidbanu Natəvanın seçilmiş əsərləri özbək dilində

Özbəkistandakı Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi ilə əməkdaşlığı nəticəsində Xurşidbanu Natəvanın seçilmiş şeirləri özbək dilində işıq üzü görüb. Kitab, bütünlüklə, muzeydə dizayn edilərək çapa hazırlanmışdır.

Kitabda Xurşidbanu Natəvanın bu günə kimi bəlli olan irsi ilk dəfə geniş həcmdə bədii tərcümə ilə özbək oxucusuna çatdırılmışdır. Şeirlərin özbək dilinə poetik tərcüməsini Azərbaycan Yazıçıları Birliyinin üzvü Şəhla Qasımova etmişdir. Daşkəndin “Nüsxə” nəşriyyatında çap edilən kitabın redaktorları Özbəkistandan filologiya elmləri namizədi, dosent Gülbahar Aşurova, Azərbaycandan filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Kərimulla Məmməd-Zadədir.

“Günəşə çatar başım” adlı toplunun elmi məsləhətçisi və “Ön söz”ün müəllifi Milli Məclisin deputatı, Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı muzeyinin baş direktoru, akademik Rafael Hüseynovdur. Kitaba yazdığı “Günəş xanımın gerçəyə dönmüş arzusu” başlıqlı “Ön söz”də akademik özbək oxucusuna ilk dəfə olaraq Natəvanın ömür və sənət bioqrafiyasını dolğun şəkildə təqdim edir. Həm özbək, həm də Azərbaycan dilində verilmiş “Ön söz”də Xurşidbanu Natəvanın nəsil şəcərəsi və ailəsindən, enişli-yoxuşlu həyatından və ya-

radıcılığından bəhs edilir. Dünya ədəbiyyatında az sayda qadın şairlərin olduğunu qeyd edən müəllif Natəvanın XII əsrdən adları bizə məlum olan Azərbaycanın xanım şairlər silsiləsini layiqincə davam etdirdiyini vurğulayır. “Ön söz”də ata tərəfdən Gəncə xanları, ana tərəfdən Qarabağ xanları nəslindən olan Xurşidbanu xanımın şair qohumları haqqında məlumatlar da öz əksini tapmışdır. Rafael Hüseynov Natəvanın əsərlərini ilk dəfə 1928-ci ildə geniş müqəddimə və təhlillərlə çap etdirən Hənəfi Zeynallı və şairin mənzumələrini öz təzkirəsində cəmləyərək günümüzə gəlib çatmasına vəsələ olan Mir Möhsün Nəvvab haqqında da söhbət açır. “Ön söz”də, həmçinin XIX əsr Azərbaycanında ənənə halı alan ədəbi məclislərdən, o cümlədən Natəvanın himayəsi və rəhbərliyi ilə fəaliyyət göstərən “Məclis-i üns”dən də bəhs olunur.

Nəfis tərtibatda oxucuya təqdim edilən bu kitabın özünü Azərbaycan Xalq rəssamı Oqtay Sadıqzadənin təxəyyülü olan Xurşidbanu Natəvanın portreti

bəzəyir. Portret Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin kolleksiyasındadır. Kitabda muzeyin ekspozisiyasında nümayiş etdirilən və fondunda mühafizə edilən digər əsərlərin də fotoları verilmişdir. Oqtay Sadıqzadənin müəllifi olduğu başqa bir portret Cümşüd Babayevin, Altay Hacıyevin, Nazim Babayevin firçasının məhsulu olan portretlərlə yanaşı, heykəltəraşı Ömər Eldarov olan, 1960-cı ildən paytaxtımızı bəzəyən Xurşidbanu Natəvan abidəsinin də fotosu yer alır. Növbəti foto isə Xalq rəssamı Akif Əsgərovun müəllifi olduğu “Aleksandr Düma və Xurşidbanu Natəvan” heykəltəraşlıq kompozisiyasıdır. Bu fotoların hər biri “Ön söz”də Natəvanın həyatı haqqında təqdim edilən faktlarla səsləşir.

Azərbaycan mədəniyyəti tarixinə adını ilk qadın rəssam kimi də yazdıran Xurşidbanu Natəvanın sulu boya və qələmlə çəkdiyi rəsm işlərinin rəngarəng fotoları kitabın tərtibatını bir az da gözəlləşdirib. Kitabı oxucu üçün qiymətli edən digər təsvirlər isə Natəvanın muzeyin fondunda qorunub saxlanan şair qohumlarının, oğlu Mehdiqulu və qızı Xanbikə ilə olan fotoşəkilləridir. Toplunun fotolar qalereyası yenə Ədəbiyyat Muzeyinin ekspozisiyasında təqdim edilən şairin portreti əks edilmiş xalça ilə sona çatır. Xal-

çanın müəllifi Afaq Kərimovadır. Ümumiyyətlə, muzeydə dizayn edilərək nəşrə hazırlanmış kitabdakı bütün foto-faktlar özbək oxucusuna Natəvanı yalnız şeirlərindən deyil, daha yaxından tanımaq fürsəti verir.

Xurşidbanu Natəvan yaradıcılığının ilk illərində şeirlərini “Natəvan” deyil, “Xurşid” təxəllüsü ilə qələmə almışdır. Bu təxəllüslə yazdığı şeirlərindən çox az bir hissə bu gün elmə məlum olsa da, topluda şairin hər iki təxəllüslə yazdığı 30-dan artıq qəzəli və bir qəsidəsi yer almışdır. Kitabda Natəvanın hər bir şeiri həm Azərbaycan, həm də özbək dilində qarşılıqlı şəkildə verilmişdir.

Prezident İlham Əliyevin müvafiq sərəncamı ilə qeyd edilən Xurşidbanu Natəvanın anadan olmasının 190 illik yubileyi çərçivəsində işıq üzü görən bu kitab şairin ölkə xaricində daha geniş tanınması istiqamətində dəyərli töhfədir.

Qabil YUSİFOĞLU,
“Xalq qəzeti”